

Geçmişte Yapılan Âşık Atışmalarının Günümüzdeki Görünümü

Metin Eke *

Âşık, irticalen şiir söyleyebilen, şiirlerini sazı eşliğinde ezgilerle okuyabilen, bir ustanın yanında yetişmiş, çoğu zaman gezgin olan bir sanatçıdır. Âşık, içinde yaşadığı toplumun ekonomik, toplumsal, kültürel ve siyasi olaylar karşısındaki duygu ve düşüncelerine her çağda, her ortamda tercüman olmuştur. Halkın, çeşitli olaylar karşısındaki his, duygu, düşünce ve tepkilerini ifade ederken de onun öz, sade konuşma dilini son derece ustalıkla kullanmıştır.¹

Türk şiirinin geçmişine bakıldığında, İslâmiyet'ten önceki çağlarda âşıkların görevlerini, değişik Türk kavimlerinde farklı adlarla bilinen kişilerin yüklenmiş olduğu görülmektedir: Altay Türklerinde; *Kam*, Kırgızlarda; *Baksı*, Tunguzlarda; *Şaman*, Yakutlarda *Oyun*, Oğuzlarda; *Ozan*. Bu sanatçılar, toplumda falcılık, hekimlik, büyücülük, çalgıcılık gibi yetenekleri olan kişilerdi.² Toplumsal gelişme ile birlikte işbölümünün yaygınlaşması sonucu Ozanlar, zamanla görevlerinin bir bölümünü bırakmak zorunda kalmışlar, şair-çalgıcı konumuna gelmişlerdir. Ozanlık geleneği XV. yüzyılın ortalarına değin sürmüş ve o yüzyılın ortalarından başlayarak yerini âşıklara ve âşıklık geleneğine bırakmıştır.

Âşıklık geleneği, Türk kültür varlığında önemli yer tutmaktadır. Âşıklık, çağlar süren deneyimlerden geçerek biçimlenmiş, kendine özgü icra töresi, geleneğe dayalı yapısı, âşık olmak ve , âşıklığı sürdürmek için uyulması gereken kuralları olan bir gelenektir.³ Âşık Edebiyatı diye de nitelendirebileceğimiz "Sözlü Halk Edebiyatının" hiç şüphesiz yaratıcısı ve yaşatıcısı olan âşıklara, eski kaynaklarda *saz şairi* veya *halk şairi* de denilmektedir.⁴

Âşıklar üç şekilde yetişmişlerdir:

* Doç. Dr. Metin Eke

İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Müziği Devlet Konservatuvarı Öğretim Üyesi, İstanbul.

metineke306@hotmail.com

¹ Hasan Kartarı, *Doğu Anadolu'da Âşık Edebiyatının Esasları*, Demet Matbaacılık, Ankara 1977, s. 8.

² Salih Şahin, *Ozanlık Gelenekleri ve Doğulu Saz Şairleri*, Kars 1983, s. 15.

³ Erman Artun, "Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı Terimleri Üzerine Bir Deneme", *Adana Halk Kültürü Araştırmaları*, 1, Adana 2000.

1) Usta çırak ilişkileri: Saz şairi olacak kişi küçük yaşta kendisi için uygun bir usta saz âşığının yanına verilir. “Çırak” adını alan bu çocuk ustasıyla birlikte dolaşır. Genellikle tüm programına katılır. Ustasının icra gücünü, anlatım tarzını ve okuduğu manzumelerini dinleyip onu hedef alır. Ustası, ayrıca kendine bilmesi gereken sözleri öğretir, saz çalma denemeleri yaptırır. Bazı toplantılarda âşıklık denemeleri yapabilir. Bu arada, usta malları şiir ve hikâye dağarcığı da genişlemelidir. Tokatlı Nuri, Erzurumlu Emrah’ın çırağıdır. Zileli Ceyhunî de, Tokatlı Nuri’nin çırağıdır. Ceyhunî’nin de çırakları vardır.

2) Bâdeli olanlar (Bâde İçme – Buta Alma): Bâdeli Âşıklar, rüyalarında Hızır’ın elinden dolu içmişler, ondan sonra coşup, hemen deyişler, türküler söyleyip, sazı da o anda çalabilmişlerdir. Aşk hikâyelerinde sık sık sözü edilen “Buta Alma”, İslâm dininin rüyada da dinî ve sosyal bilgi aldıkları, peygamberlerin dahi rüyalarında telkinle eğitildikleri inancına paralel olarak, dinimize göre kız ve erkek konuşmasının kısıtlanması, yasaklanması ile Buta Alma’nın izine sık sık rastlanıyor. Âşık Davut Sularî’nin Bâdeli Âşık olduğu söylenmektedir.⁵

3) Bâdesiz olanlar ve usta yanında yetişmemiş olanlar: Bu âşıklar okudukları şiirlerin etkisiyle, şiir yazmayı deneyenlerdir. Ben de böyle bir şiir yazabilirim, diyerek başlamış olanlardır. Şiirleri ezberleyerek kendileri de yazmayı denemiş ve başlamışlardır.⁶

Âşıklar, Halk Edebiyatı ve Halk Musîkîsinin kuşaktan kuşağa aktarılmasında ve yaşamasında çok önemli rolü olan sanatçılardır. Müzik, onların şiir söylemesinde en büyük yardımcılarıdır. Aslında Halk Edebiyatı denildiğinde müziği, Halk Müziği dediğimizde de edebiyatı birlikte söylemiş oluruz. Çocuk tekerlemelerinden, manilere koşmalara kadar bütün Halk Edebiyatı ürünlerinin müzikle söylenmesi vazgeçilmez bir gelenek olarak tarihin derinliklerinden günümüze kadar süregelmiştir ve yaşamaktadır.

Saz âşıklarımız, okudukları hikâye ve deyişlerinde, ezgi ile söylenen manzume ve koşmalarında, atışmalarında belirli müzik kalıplarını kullanmaktadırlar. Bu belirli Ozan ezgilerini; Makam, Hava, Ağız diye adlandırmaktadırlar. Bilindiği gibi Türk Halk Musîkîmizde “makam” yoktur. Ozanlarımız, bu kullandıkları belirli ozan ezgilerinin her birinin bir türkünün veya koşmanın ezgisi olmadığını, sayısız koşma veya ozan türküsüne uygulandığını belirtmektedirler. Bu ezgiler, kendi yetiştikleri yörenin müzikleridir. Sözgelimi Âşık Veysel Azeri Ağzı, Zeybek, Konya Tavrı, Trakya üslûbunda ne saz çalmış, ne de türkü,

⁴ Hasan Kartarı, *Doğu Anadolu’da Âşık Edebiyatının Esasları*, Demet Matbaacılık, Ankara 1977, s. 11.

⁵ Hüseyin Çırakman, *Halkın Sesi Halk Ozanları*, Ankara 1975, s. 10.

⁶ İbrahim Aslanoğlu, (Yazar) Özel Görüşme, 04.09.1993, Göztepe, İstanbul.

deyiş söylemiştir. Âşık Ali İzzet de öyle, Müdamî, Gülistan, Cevlânî, Efkârî, Çobanoğlu, Âşık Daimî, Âşık Davut Sularî, Reyhanî bu doğal kuralın dışına çıkmamışlardır. Âşığın, makam olarak adlandırdığı ezgiler, Türk Sanat Müziğindeki Makam tarifleri ile izah edilememektedir.

Âşıklar, deyişlerini söylerken yeni besteler yapmıyorlar. Yetiştikleri yörelerin müzik tarz ve tavırları içinde kalarak sözlerini eski ezgiler üzerine döküyorlar. Bu ezgisel yapıya bazı yörelerde Makam, bazılarında Ayak, bazılarında Hava, vb., adlar verilmektedir. Bu olgu atışma yapan âşıklarda daha açık seçik görülmektedir. Atışma yapıldığı zaman, ayak açan âşık o yörede bilinen bir ezginin melodisini sazıyla birkaç kez çaldıktan sonra, şiirini, aynı müzik cümlesine bağlı kalarak bir dörtlük olarak okur. İster 2 isterse 3,4,5,10 âşık sözlerini aynı melodi üzerine döküp sırasını savarlar.⁷

Âşıklar gezgin sanatkârlar olduğu için diğer yörelerin âşıkları ile âşık fasıllarında birlikte çalmış, okumuş ve atışmalar yapmışlardır. O yöredeki âşıkların söylemiş olduğu ezgileri, kendilerine ait olan şiirleri ile söylemişlerdir. T.R.T. İstanbul Radyosu -Türk Halk Müziği Arşivinde notaları bulunan, değişik yörelerden ve o yörelerin âşıklarından derlenmiş bazı deyişlerin, sözleri farklı olduğu halde melodik yapıları aynıdır. Bu ezgilerin isimleri, yöreleri ve kaynak kişileri aşağıda sunulmuştur:

Ezgi Adı	Yöre	Kaynak Kişi
1- Âşıklarda Olan Efkar	Sivas	Âşık Muhlis Akarsu
2- Dost Bağından Bir Gonca Gül	Erzincan	Âşık Davut Sularî

Yukarıda belirtilen 2 Deyiş'in usûlleri ve melodik yapıları aynıdır. Başka bir örnek daha verilecek olursa:

Ezgi Adı	Yöre	Kaynak Kişi
1- Söyleyim Bayburdun Vasfi Halini	Bayburt	Vasfi Akyol
2- Dert Satıyom Dert Tüccarı Oldum Ben	Sivas	Âşık Ali İzzet
3- Benden Âşıklara Bir Selâm Götür	Erzurum	Âşık Reyhanî

Yukarıda belirtilen 3 ezginin usûlleri ve melodik yapıları aynıdır.

Âşıkların, âşık toplantılarında yapmış oldukları, *tanışma*, *atışma* (Karşılaşma, Deyişme), *taşlama*, *muamma* (Askı asmak) ve *lebdeğmez*in âşıklık geleneğinde önemli bir yeri vardır. Bu terimler şöyle açıklanabilir:

⁷ Nida Tüfekçi, “Âşıklarda Müzik”. *II. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Konferansı Bildirileri*, C. III, Ankara 1992, s. 330.

a) **Tanışma:** Âşıkların, birbirlerini sazlı ve sözlü olarak dörtlükler söyleyip yüceltmeleridir. Sadece âşıklara değil orada bulunan misafirlere de söylenir.⁸ Âşık Şenlik ile Âşık Feryadî'nin karşılıklı sözleri Âşık tanışmalarına bir örnek olarak verilebilir.

Âşık Şenlik

Şöhretin vezir payında,
Rütbesiyle Şana lâyük.
Oturuşun o duruşun,
Hem sultana, hana lâyük.

Âşık Feryadî

Sefa geldin gözüm üzre,
Olasan mihmana lâyük.
Şeyhülislam sadırâzam,
Doğru Al'Osmana lâyük.

Âşık Şenlik

Seninle oldum taaşşuk,
Gözlerime geldi ışık.
Duymadım sen gibi âşık,
Dillerin Kur'ana lâyük.

Âşık Feryadî

Bu düşkün gönlüm açarsın,
Salim sıratı geçersin.
Kevser ırmaktan içersin,
Olasan cinana lâyük.

Âşık Şenlik

Kul Şenliğ'i eder hürmet,
Rikabın kıldım ziyaret.
Sana nasip olsun cennet,
Huriye, gılmana lâyük.

Âşık Feryadî

Sefil Feryadî göresen,
Meram maksûda eresin.
Sancak altında durasan,
Habib-i Rahmana lâyük.⁹

⁸ Erol Coşkunoglu, (Âşık) Özel Görüşme, 14.07.2009, Ortadağ Mahallesi, Yakacık, İstanbul.

b) Atışma (Karşılaşma, Deyişme): Âşıkların, topluma kendilerinin en iyi olduklarını ispatlayıp ün yapmak amacı ile başka âşıklarla yapmış oldukları sazlı, sözlü söyleşilerdir. Bu atışmalarda belli kurallar olur ve âşık, basamak hâlinde karşılaşarak üstat âşığa kadar gider. Karşılaşma yapacak iki âşık, büyükçe bir odada buluşurlar. Oda, meraklılarca tıklım-tıklım doludur. Bu işi bilen iki, üç saz âşığı da müsabakayı idare edip gerekli yerlerde müdahale ederler. Gelenekler göz önüne alınarak söze önce yaşlı âşık başlar veya misafir olana söz hakkı verilir. Verilen ayak (kafiye) hedef alınarak söze başlayan âşık, muhatabına bir dörtlük söyler ve cevap bekler. Karşılıklı soru-cevap atışması sonunda cevabı veremeyen, isteneni bulamayan âşık yenilgiyi kabul edip ortaya konulan ödülü kaybettiği gibi elindeki sazını da yenilgi delili olarak ortaya bırakıp gider.¹⁰

c) Taşlama: Âşıkların birbirlerine kızgın, hiddetli bir şekilde söylemiş oldukları mizahî özellik taşıyan şiirlerdir. Günümüzde, âşık atışmalarında halkın en şok beğendiği şiirler taşlamalardır. Taşlama âşıklar arasındaki yaş oranına (yaşlı-genç) bakılmaksızın yapılır.¹¹

Âşık Şenlik ve Âşık Kılıççı Mustafa arasında geçen ilginç bir “atışma” ve “taşlama” aşağıda sunulmuştur. Bu iki âşık birbirlerini hiç görmemişlerdir. Âşık Şenlik, Âşık Kılıççı Mustafa’ya kendisini Âşık Şenliğin çırağı olarak tanıtır. Âşık Kılıççı Mustafa atışmaya başlar.

Üstadına t’an⁵ ederem,
Darılmağa yolun var mı?
Gıcandım⁶ gıyıp vurmadım,
Bir yumrukluk halin var mı?

Âşık Şenlik

Âşk eserine düşen âşık,
Ürüzgârlı yelin var mı?
Elimden can kurtarmağa,
Yüz bin fitne felin var mı?

⁹ Hasan Kartarı, *Doğu Anadolu’da Âşık Edebiyatının Esasları*, Demet Matbaacılık, Ankara 1977, s. 33-34.

¹⁰ Metin Eke, “Saz Âşıklarında Atışma (Karşılaşma-Deyişme)”, *Folklor Edebiyat Dergisi*, C. 6, 2000/3, s. 193.

¹¹ Erol Coşkunoglu, (Âşık) Özel Görüşme, 14.07.2009, Ortadağ Mahallesi, Yakacık, İstanbul.

⁵ T’an: Kınamak, hakaret etmek.

⁶ Gıcandım: Tokat atma pozisyonu.

Âşık Kılıççı Mustafa

Meninen durma divana,
Seni yetirrem Şivana,
Ataram berri yabana,
Orman kimi Kôlun⁷ var mı?

Âşık Şenlik

Gurbanam gevher madene,
Eyvallah etmem nadana,
Çıkarsan burcu bedene,
Ayağında nalın var mı?

Âşık Kılıççı Mustafa

Şenlik Kimseyi beyenmez,
Laf atar Hak’ka güvenmez,
Üfürüklü boya boyanmaz,
Gara⁸ çivit, kâln⁹ var mı?

Âşık Şenlik

Neslin sarp yerleri kesmez,
Şahmarazdır¹⁰ gurdu basmaz,
Ağzında güzemin¹¹ esmez,
Süysünde¹² yalın¹³ var mı?

Ayak açmak sırası Âşık Şenlik’ee gelmiştir. Âşık Şenlik, Kılıççı’ya hiç fırsat vermeden başlar ve sicilleme hâlinde şu taşlamayı söyler:

Âşık Şenlik

Ey Âşık düşün sözünü
Seni müşkül hal eylerem
Gurudur nutku nefesin
Elfazını lâl eylerem
Min tümenlik giymetini
Endirir bir pul eylerem

⁷ Kôlun: Ormanın, orman.

⁸ Gara: Kara, siyah boya.

⁹ Kâln: Boyacılıkta kullanılan bir bitki.

¹⁰ Şahmaraz: Bir tazı cinsi.

¹¹ Güzem: Güz yünü, yapığı. (Kılıççı Mustafa’nın köseliğini, bıyısız ve sakalsız oluşunu dile getiriyor.)

¹² Süysün: Boyun, ense.

¹³ Yal: Yele.

Cenk kurar imtahan olar
Azim galmagal¹⁴ eylerem
El içinden itkin salar
Meskenini çöl eylerem
Ters penk yapılı gaban¹⁵
Ağzı bağlı mal eylerem.
Kâftar küskü¹⁶ singirlisen
Gışlarını¹⁷ şil¹⁸ eylerem
Kâh diyer torbakeş¹⁹ deve
Kâh galtaban²⁰ fil eylerem
Kâh atar sahraya düze
Kâh nahırda²¹ Kâl²² eylerem
Ormanda meşe sansarı
Çıngılda²³ çakkal eylerem
Beline vurur palanı
Endamını çul eylerem
Gatar hayvan tayfasına
Har himara²⁴ döl eylerem
Boynuna takar yuları
Çalbadara²⁵ gul eylerem
Bendeder tavlahanada
Yem suyunu bol eylerem
Enter, meymin, şebek soyu
Çarpananı zil eylerem
Eri²⁶ ölmüş arvat miselli
Döydürerem dizlerine

¹⁴ Galmagal: Kavga, dövüş.

¹⁵ Gaban: Yaban domuzunun erkeği.

¹⁶ Kâftar Küskü: Hortlak, yeni gömülmüş ölüleri çıkartıp yediğine inanılan hayali bir yaratık, sırtlan.

¹⁷ Gışlarını: Bacaklarını.

¹⁸ Şil: Kırmak, kırılmış.

¹⁹ Torbakeş: Torbalı.

²⁰ Galtaban: Hantal.

²¹ Nahır: Büyükbaş hayvan sürüsü.

²² Kâl: Erkek manda.

²³ Çıngılda: Taş yığını.

²⁴ Har Himar: Kızgın eşek.

²⁵ Çalbadara: Canlı hayvan simsarı.

²⁶ Eri: Kocası.

Bekâr goca garı kimi
Melûl goyup dul eylerem.¹²

d) Muamma (Askı asmak): Kâğıda yazılmış bir bilmecenin, yüzük, saat, kaşık, v.b., bir mendile sarılarak duvara asılmış bir nesnenin, âşıklar tarafından birbirlerine sazlı-sözlü dörtlükler söyleyerek bulunmasıdır. Günümüzde “muamma” yapılmamaktadır.

e) Lebdeğmez: Âşıkların, atışmalarında, dudaklarının arasına toplu iğne koyarak, irticalen söylemiş olduğu sözlerinde “b, f, m, p, v” harflerini kullanmamalarıdır. Bu bir eğitim işidir ve bunu yapabilecek âşıkların sayısı çok azdır.

Âşıklar arasındaki atışmalar 19. asırda Anadolu’da köylerde büyük köy odalarında, İstanbul’da Tavuk pazarındaki âşık kahvelerinde, Çankırı’da geleneksel olarak her yıl yapraklı dağında kurulan Çankırı Panayırı’nda yapılırdı. İstanbul Tavukpazarındaki âşık kahvesinde yapılan âşık atışmalarında, kahvenin tavanına asılan şairane bilmeceyi çözen Dertli İbrahim, o dönem saz şairlerinin reisliğini aldıktan sonra, ortaya onun kadar kuvvetli bir saz şairinin çıktığı bilinmemektedir. Zaten kendisi ile beraber o devirde âşık tarzının üstatları olan Bayburt’lu Zihni, Erzurum’lu Emrah ve Seyranî gibi birkaç şairden başka, bunlar ayarında bir saz şairi’ni edebiyat kitapları da kaydetmediği gibi böyle bir şairden tam bir anlayışla ve bilişle bahsedene de tesadüf olunmuyor. Âşık tarzı denilen saz şiiri Tanzimatla birlikte hayli gevşemiş ve biraz daha zaman geçince Tavukpazarındaki âşık kahvelerinden, İstanbul’un çalgılı kahve denilen yerlerine sığınarak oralarda aslını muhafaza etmekle beraber, şeklini az çok değiştirmek suretiyle 1919-1920 yıllarına kadar devam edebilmek imkânlarını bulmuştur.¹³

Çankırı panayırında, yerli şairlerle hariçten gelenler arasında “atışma” ve “muamma” müsabakaları yapılırdı. Kazanan şairler kendilerine ve memleketlerine şöhret temin ederlerdi. Erzurumlu Emrah, Geredeli Dertli, Konyalı Şem’î, Kalecikli Miratî, Everikli Seyranî, Tokatlı Nuri, Beşiktaşlı Kedayî, Bayburtlu İrşadî, Giresunlu Meftun Fethî... gibi âşıklar bu panayırda çalmışlar; Çankırlı Hürrem, Cenunî, Mefharî, Sabrî, Hayrî, Zahmî, Yadî, Rindî... gibi saz ve kalem şairleri ile çarpışmışlardır.¹⁴

¹² Hasan Kartarı, *Doğu Anadolu’da Âşık Edebiyatının Esasları*, Demet Matbaacılık, Ankara 1977, s. 35-38.

¹³ Osman Cemal Kaygılı, *İstanbul’da Semaî Kahveleri ve Meydan Şairleri*, İstanbul 1937, s. 5.

¹⁴ Ahmet Talat, *Çankırı Şairleri*, Çankırı 1930, s. 6-8.

Günümüzde âşıklar arasındaki atışmalar, konserlerde, festivallerde ve televizyon programlarında yapılmaktadır. Bu atışmalar, 1986-2000 yılları arasında, İstanbul’da her yaz mevsiminde Gülhane Parkında kurulan âşıklar kahvesinde yapılmaktaydı.

Eski dönemlerde köylerde büyük odalarda atışma yapan âşıklar, en fazla iki kişi olduğu için zaman sınırı yoktu. Atışma 2-3 gün sürebilirdi. Günümüzde, konserlerde 2 saatlik süre içerisinde 10 tane âşığın atışma yapması istenmektedir. Verilen zaman, bu kadar sayıda âşığın atışma yapabilmesi için yeterli değildir. Bazı televizyon programlarında yapımcı, âşıklara hangi konu hakkında atışmaları ve hangi türküleri okumaları gerektiğini bildirmektedirler. Bu yüzden âşıklar diledikleri bir konuda atışma yapabilme ve bunu daha geniş kitlelere duyurabilme yetisine sahip değildir. Konser ve televizyon programlarında atışma yapan âşıklar, köy odalarında ve âşık kahvelerinde olduğu gibi seyirciler ile göz göze gelememekte ve onların manevî desteğini alamamaktadırlar. Orada bulunan insanlardan bir tanesi onların melekesidir, pîridir. Âşık ondan ilham alır.

Zaman ve mekân problemlerinin yanında, günümüz âşıklarının bazılarında dikkati çeken bazı olumsuzlukları da göz ardı etmemek gerekir. Bazı âşıklar, konserlerde ses sanatçılarının icra ettiği türküleri okumaktadırlar. Böyle olunca da, türkü söyleyen sanatçılar gibi bir misyon üstlenmektedirler. Ama ses sanatçıları türküleri daha iyi yorumluyorlar. Âşık, üretici olmalı, kendi deyişlerini ve eserlerini okumalıdır. Bu durum, bazı âşıkların emek vermeden bir yerlere gelmek istemelerinden kaynaklanmaktadır. Eski âşıklar arasında yapılan atışmalar günümüzde yapılamamaktadır. Günümüzde atışma yapacak kapasitede olan âşıkların sayısı çok azdır¹⁵

Atışma geleneği, daha çok Erzurum ve Kars yöresi âşıklarında vardır. 5-6 âşık bir arada atışma yapıyorsa, ayak açıldıktan sonra sırası gelen âşık dörtlüğünü sazı ve sözü ile söyler, söyleyemeyen saz çalmayı bırakır.¹⁶ Bu yüzden, atışmalarda ayak açmak çok önemlidir. Günümüzde ayağı açacak bazı âşıklar, kendine uygun ayak seçmekte ve bu husus bazı güçlükler doğurmaktadır. Örneğin, âşık bazen dar ayak açmakta ve bir süre sonra sıra kendine geldiğinde, ayağın dışına çıkmaktadır. Neden böyle yapıyorsun diye müdahale edildiğinde, itiraz ederek doğrusu budur, sen beni takip edemedin demekte ve kendisini haklı çıkarmaya çalışmaktadır. Günümüzde âşıklık vasfı olanların oranı % 10’u geçmemektedir.¹⁷

¹⁵ Nuri Çırağı, (Âşık) Özel Görüşme, 14.07.2009, Gebze, İstanbul.

¹⁶ Ali Bedir, (Ozan) Özel Görüşme, 30.07.2009, Sultanbeyli, İstanbul.

¹⁷ Erol Coşkunoğlu, (Âşık) Özel Görüşme, 14.07.2009, Ortadağ Mahallesi, Yakacık, İstanbul

Kaynak kişiler:

Aslanoğlu, İbrahim, Özel Görüşme, 04,09,1993, Göztepe, İstanbul.

Çırağı, Nuri,(Âşık) Özel Görüşme, 14,07,2009, Gebze, İstanbul,

Bedir, Ali, (Ozan) Özel Görüşme,30,07,2009, Sultanbeyli, İstanbul.

Coşkunoğlu, Erol, (Âşık) Özel Görüşme, 31,07,2009, Ortadağ Mahallesi, Yakacık, İstanbul.

Kaynaklar

Artun, Erman, “Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı Terimleri Üzerine Bir Deneme”, *Adana Halk Kültürü Araştırmaları*, 1, Adana 2000.

Çırakman, Hüseyin, *Halkın Sesi Halk Ozanları*, Ankara 1975.

Eke, Metin, “Saz Âşıklarında Atışma (Karşılaşma, Değişme)”, *Folklor Edebiyat Dergisi*, C. 6, 193, 200/3.

Kartarı, Hasan, *Doğu Anadolu’da Âşık Edebiyatının Esasları*, Demet Matbaacılık, Ankara 1977.

Kaygılı, Osman Cemal, *İstanbul’da Semaî Kahveleri ve Meydan Şairleri*, İstanbul 1937.

Şahin, Salih, *Ozanlık Gelenekleri ve Doğulu Saz Şairleri*, Kars 1983.

Talat, Ahmet, *Çankırı Şairleri*, Çankırı 1930.

Tüfekçi, Nida, “Âşıklarda Müzik”, *II. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Konferansı Bildirileri*, C. III, Ankara 1992,s. 330-333.